

INDEX VNÍMANIA KORUPCIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA NA SLOVENSKU

CORRUPTION PERCEPTION INDEX OF BUSINESS ENVIRONMENT IN SLOVAKIA

Katarína Čulková, Erik Weiss, Mária Antošová, Roland Weiss

Abstract

World's economy confronts permanently number of risks. Contribution evaluates actual situation of business environment in Slovak Republic according various analysis, made by agencies, dealing with evaluation of business environment through index of competition perception, according which position of Slovakia had been evaluated. Result presents statement that development of index of competition perception is negative signal for investors and it is one of the signs of bad business environment.

Key words

business environment, competition perceptions Index, the global economy, financial crisis

Úvod

Svetová ekonomika čelí neustále mnohým rizikám. K jedným z najzávažnejších rizikových faktorov patrí dnes dlhová kríza nielen v Európe a eurozóne, ale aj v USA a Japonsku. Dlhová kríza v eurozóne odhalila problémy eurozóny, zhoršila a zostrila ich priebeh. Zároveň spôsobila zvýšenie výnosov štátnych dlhopisov, zníženie dôvery v ekonomiky väčšiny krajín eurozóny a nastolila otázky týkajúce sa pochybností o budúcnosti hospodárskej a menovej únie.

Vstup Slovenska do menovej únie priniesol množstvo výhod, avšak ukázalo sa že jednotná mena nie je vždy jednoznačne výhodou. Jednotlivé krajiny stratili kontrolu nad menou, čo prináša nevýhody práve v prípade problémových situácií, v ktorých sa väčšina krajín menovej únie práve nachádza a ktoré by devalváciou národnej meny mohli aspoň s časti kompenzovať, čo v menovej únii nie je možné.

Na jednotlivé krajiny v menovej únii, ale aj mimo nej pôsobia viaceré faktory, ktoré zhoršujú situáciu a ovplyvňujú tak následný vývoj dlhovej krízy. Významným faktorom je politické napätie, najmä medzi Iránom a západnými krajinami, ktoré by mohlo viesť k prudkému zvýšeniu cien ropy na svetových trhoch a tak ohroziť slabé oživenie ekonomík jednotlivých štátov, ktoré sú v tomto období zvlášť citlivé.

Pre Slovensko ako krajinu nachádzajúcu sa v procese vyrovnávania sa na úroveň najrozvinutejších post industriálnych ekonomík má zlepšovanie podmienok pre podnikanie obrovský význam a predstavuje dôležitý faktor konkurencieschopnosti. Skúsenosti z predchádzajúcich rokov ukázali, že systematické zavádzanie pozitívnych zmien v podnikateľskom prostredí SR môže výrazne akcelerovať rozvoj ekonomiky a zvyšovať zamestnanosť. Preto je potrebné aby si tvorcovia legislatívy uvedomovali, že nimi pripravené zmeny majú okrem priamych dopadov i mnoho nezamýšľaných nepriamych dôsledkov a vplyvov na rôzne oblasti – od verejných financií, cez podnikateľské prostredie, sociálne dopady, až po dopady na životné prostredie.

Ku komplexnému zlepšeniu a stabilizácii podnikateľského prostredia na Slovensku je v prvom rade nutné ústavným zákonom striktne zakázať novelizácie zákonov prostredníctvom dodatočných noviel k návrhom zákonov v druhom čítaní, ktoré vecne nesúvisia s navrhovanou zmenou. Na rozdiel od návrhov noviel zákonov, ktoré by mali podliehať podrobnej analýze, pripomienkovaniu a schvaľovaniu vládou, poslanecké pozmeňujúce a doplňujúce návrhy sú často predkladané v druhom čítaní, na poslednú chvíľu a bez možnosti diskusie. To spôsobuje, že sa takýmito rozsiahlymi pozmeňujúcimi návrhmi presadili zásadné a významné zmeny, a to bez adekvátnej diskusie a analýzy. Vytvoril by sa tak kontrolný mechanizmus, ktorý zabráni prijímaniu slabo prekonzultovaných legislatívnych zmien a dopadov.

Proti nezákonným praktikám v podnikaní by bolo možné zákonom zaviesť nejakú formu sankcie v podobe zákazu podnikania alebo zúčastňovania sa na podnikaní formou obchodných spoločností osobám, ktoré sa dopustili úmyselnej ekonomickej trestnej činnosti, alebo trestnej činnosti súvisiacej s korupciou. Sankcia len v peňažnej podobe je dosť neúčinná ak potrestaná osoba ďalej podniká. Trest formou zákazu podnikania v spojení s peňažným trestom by mohol byť rozhodne účinnejší ako napríklad zavedenie daňových licencií, ktorých zrušenie by bolo prospešné pre podporu rozvoja malých a stredných podnikateľov.

Zároveň je potrebné prijímať jednotlivé zmeny postupne, aby sa podnikateľské subjekty postupne prispôbovali legislatívnym zmenám. Prijímanie viacerých zmien naraz a v krátkom čase pôsobí zmätočne a potenciálnemu investorovi dáva predstavu nestabilného legislatívneho prostredia, v ktorom dnes nevieme čo bude zajtra. Takáto neistota môže viesť k znechuteniu investora investovať. Zároveň prijatie viacerých nedostatočne analyzovaných legislatívnych zmien môže negatívne účinky multiplikovať, prudko zhoršiť podnikateľské prostredie a spôsobiť negatívny psychologický efekt. V relatívne krátkom období jedného roka boli prijaté viaceré opatrenia znevýhodňujúce podnikateľov a žiadne výrazné úsporné opatrenia na strane výdavkov vlády SR. To spôsobuje pocit nespravodlivosti systému, znechutenie nielen investovať, ale aj podnikáť.

1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Globálna kríza v Európe je následkom dlhodobu akumulovaných problémov, ktoré vyvrcholili medzinárodnou hospodárskou krízou v rokoch 2008-2009. Dlhová kríza v Európskej únii nie je len vlastná dlhová kríza jednotlivých štátov, ale týka sa aj zadlženosti európskeho obyvateľstva a podnikov.

Hlavným problémom je celý finančný systém, ktorý umožňuje jednotlivým ekonomikám nadmerne sa zadlžovať a hospodáriť s deficitom. Hospodárska kríza vedie k recesii a tá tlačí rozpočet jednotlivých krajín do stále vyšších deficitov. Vlády jednotlivých krajín sú nútené požičovať si stále vyššie sumy a to vedie k nedôvere veriteľov v schopnosti vlád jednotlivých krajín splácať svoje záväzky. Následkom je zhoršujúce sa hodnotenie krajín ratingovými agentúrami a následné zvyšovanie úrokových sadzieb pre krajinu.

Dnes prevláda teória, že príčinou dlhovej krízy v Európskej únii je nadmerný a nákladný sociálny model. Sú to výdavky, ktoré sa doteraz kumulovali a tie spôsobili deficit jednotlivých národných rozpočtov. Podiel na zvýšení dlhovej záťaže je aj následkom iných faktorov ako dotácií v poľnohospodárstve alebo subvenciami vo výrobnom sektore. [1]

Konštatovanie, že problémom je zvyšovanie nákladovosti štátnych dlhopisov a ich prefinancovanie, nie sú správne. Tie sú len následkom nie podstatou problému. Neriešime tak príčinu, ale iba problém prefinancovania deficitov rozpočtu krajín, príčiny tak budú pôsobiť ďalej a aj keď sa tým krátkodobu situácia zlepší, po čase sa následne znovu objavia rizikové a krízové faktory, aby sa premietli do zvýšenia rizikovej prirážky na štátnych dlhopisoch.

Ak sa skutočne zamyslíme nad príčinami deficitu verejného sektora nemôže nám uniknúť množstvo subvencií, finančných a j nefinančných pomoci pre malé a stredné podniky, umelé vytváranie pracovných miest v zmysle Lisabonskej zmluvy 2000, nárast zbrojných výdavkov, výdavkov na boj proti terorizmu, alebo deficitné hospodárenie zdravotníctva, zvyšujúce sa ceny liekov zo strany farmaceutického priemyslu a iné. Práve tieto výdavky budú v budúcnosti s najväčšou pravdepodobnosťou redukované.

Už dnes však existuje množstvo faktorov, ktoré podľa prijatých stratégií budú naďalej pôsobiť a budú tlačiť výdavky verejného sektora smerom hore. Už dnes vieme, že na verejné financie budú určite v blízkej budúcnosti pôsobiť aj nové subvencie v súvislosti s cieľom ekologizácie ekonomík. Zároveň sa krajiny budú zameriavať na obmedzenie spotreby neobnoviteľných zdrojov na výrobu energie a zvyšovanie energetickej sebestačnosti formou podpory rozvoja OZE.

2. Vývoj indexu vnímania korupcie na Slovensku

Index vnímania korupcie sa vzťahuje predovšetkým na problematiku fungovania právneho štátu. Korupcia je jedným zo základných problémov modernej spoločnosti, čo potvrdzujú rôzne medzinárodné analýzy. Výsledky jasne poukazujú na relatívne vysokú mieru korupcie na Slovensku, ktorá má jednoznačne negatívny vplyv na všetky stránky fungovania spoločensko-ekonomických vzťahov. Index vnímania korupcie (CPI) je počítaný centrálnou Transparency International v Berlíne.

V prípade Slovenskej republiky index zahŕňa 10 prieskumov od siedmich inštitúcií (Svetové ekonomické fórum WEF, Freedom House, The Economist Intelligence Unit, Inštitút pre rozvoj manažmentu IMD, Bertelsmannova nadácia a analytické agentúry IHS Global Insight a Political Risk Services) uskutočnených v roku 2013. Prieskumy boli uskutočnené medzi domácimi, zahraničnými podnikateľmi a analytikmi. Týkali sa výlučne iba korupcie vo verejnom sektore. [2]

Transparency International hodnotí korupciu na základe stupnice od 0 (vysoká miera korupcie) po 100 (tzv. „čistá krajina“).

V nasledujúcej tabuľke je znázornené umiestnenie jednotlivých krajín v ktorých taktiež v danom roku bol index CPI pre rok 2013 sledovaný:

Tabuľka 1 Index vnímania korupcie (CPI) pre rok 2013

poradie	krajina	Skóre CPI	Umiestnenie v rámci EU
1	Dánsko	91	1
3	Fínsko	89	2
3	Švédsko	89	2
5	Nórsko	86	
7	Švajčiarsko	85	
8	Holandsko	83	4
11	Luxemburg	80	5
12	Nemecko	78	6
12	Island	78	
14	Veľká Británia	76	7
15	Belgicko	75	8
21	Írsko	72	9
22	Francúzsko	71	10
26	Rakúsko	69	11
28	Estónsko	68	12
31	Cyprus	63	13
33	Portugalsko	62	14
38	Poľsko	60	15

40	Španielsko	59	16
43	Litva	57	17
43	Slovinsko	57	17
45	Malta	56	19
47	Maďarsko	54	20
49	Lotyšsko	53	21
57	Chorvátsko	48	
57	Česká republika	48	22
61	Slovensko	47	23
69	Taliansko	43	24
69	Rumunsko	43	24
77	Bulharsko	41	26
80	Grécko	40	27

Prameň: vlastné spracovanie na základe www.transparency.org

V rebríčku 177 krajín, ktoré boli hodnotené sa Slovensko umiestnilo na 61 mieste. Je to 5 najhoršie umiestnenie z krajín EÚ a najhoršie z krajín bývalej V4, rovnako ako tomu bolo pred rokom. Umiestnenie Slovenska je negatívnym signálom pre investorov a jedným zo znakov zlého podnikateľského prostredia.

Slovenská republika sa v hodnotení konkurencieschopnosti prepadla oproti minulému roku o 2 miesta a skončila na 71. mieste v rebríčku 144 krajín. Umiestnenie vyplýva zo Správy o globálnej konkurencieschopnosti 2012-2013, ktorú zverejnilo Svetové ekonomické fórum (WEF). Ide o najhoršie umiestnenie v histórii Slovenska od jeho zaradenia do tohto prestížneho medzinárodného porovnania v roku 1997. Slovensko sa dostalo do pozície tretej najmenej konkurencieschopnej krajiny EÚ, keď nižšie v rebríčku sa nachádzajú už len Rumunsko (78. miesto) a Grécko (96.) Slovensko v rebríčku kleslo už po šiestykrát v rade a stále viac zaostáva za ostatnými krajinami V4. Pád Slovenskej konkurencieschopnosti je následkom bariér v podnikaní, ktoré sa už niekoľko rokov nepodarilo odstrániť.

Ako najväčšiu konkurenčnú nevýhodu Slovenska identifikovalo Svetové ekonomické fórum nízku vymožitelnosť práva, klientelizmus v krajine, vysoké administratívne zaťaženie podnikania, slabá kvalita služieb zo strany štátu na podporu podnikania, prílišná orientácia zákazníkov na cenu a nie na kvalitu. Výrazne zaostávame aj v leteckej infraštruktúre, netransparentnosť pri nakladaní s verejnými financiami, neefektívne náklady poľnohospodárskej politiky a nefungujúci kapitálový trh, vysoký deficit verejných financií, nízka nezávislosť súdnictva, povaha konkurenčných výhod, ktoré sú postavené viac na lacnej pracovnej sile ako na vyspelých technológiách a neefektívna štruktúra verejných výdavkov.

V nasledujúcej tabuľke sa nachádza vývoj pozície SR v rebríčku konkurencieschopnosti od roku 1997.

Tabuľka 2 Vývoj pozície SR v rebríčku konkurencieschopnosti Svetového ekonomického fóra

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Pozícia	35	48	45	38	40	49	43	43	41	37	41	46	47	60	69	71
Zmena		-13	+3	+7	-2	-9	+6	0	+2	+4	-4	-5	-1	-13	-9	-2

Prameň: www.alianciapas.sk

Vytvorenie eurovalu 1 a eurovalu 2 od roku 2013, vytvorenie štyroch inštitúcií, ktoré by mali kontrolovať stav finančného sektora, ale aj postupné zjednocovanie kontrolných

mechanizmov nad penzijným, poisťným a kapitálovým trhom sú procesy toho istého mechanizmu.

Na druhej strane sa však ukázalo úplne, že aj keď existujú kontrolné mechanizmy a kritériá Paktu stability a rastu, potichu bola tolerovaná ich miera neplnenia, aj keď neplnenie bolo v odlišnej miere v jednotlivých štátoch eurozóny. V konečnom dôsledku sa to prejavilo v tom, že kým zdanlivo neexistovali otrasy na svetovom trhu, v podstate netolerovanie Paktu stability a rastu bolo povolené.

Keď začala kríza, ukázalo sa, že v mechanizme vnútri Európskej menovej únie existuje celý rad zásadných problémov. Kľúčovou otázkou súčasnej dlhovej krízy nie je len otázka menovej únie, ale je to predovšetkým otázka zamedzenia budúcich dlhov, ktoré by mohli znova prehlbovať dlhovú záťaž. Okrem spoločnej rozpočtovej a fiškálnej vlády, sa navrhuje presadiť v ústavách jednotlivých členských štátov EMÚ tzv. zákon o dlhových stropoch – o rozpočtovej zodpovednosti. Pritom stanovenie tohto stropu môže byť pozitívnym kritériom, avšak musia mu predchádzať riešenia kríz zdravotníctva, penzijného systému a musí byť odlišný podľa podmienok jednotlivých členských štátov. [2,3] Prijatie zákona o rozpočtových stropoch a nerealizovanie reforiem povedie iba k ďalšej vlne nekontrolovaného škrtania rozpočtových výdavkov vo všetkých oblastiach verejného sektora a zvyšovanie daňového zaťaženia. V konečnom dôsledku to bude znamenať výrazný prepád príjmov strednej triedy, následnú výraznú redukcii domáceho dopytu a znova sa objaví otázka prebytku produkcie, následnej nezamestnanosti a to povedie k zvýšeniu nákladov na prevádzku štátu. Jednotlivé aspekty krízy sa posudzujú často trochu jednostranne. V skutočnosti sme svedkami jednej veľkej pokračujúcej krízy, ktorá sa prejavuje v každom štáte odlišne, v závislosti na konkrétnej kombinácii príčin, ich riešení a následkom. Každý štát prijíma na korigovanie následkov pôsobiacej krízy rôzne konsolidačné opatrenia, ktoré sú mnohokrát prijímané urýchlene bez náležitého pripomienkovania a diskusie medzi odborníkmi. To vedie mnohokrát k zhoršovaniu podnikateľského prostredia v krajine. [4]

Súhrn

Zámerom práce je poukázať na neopodstatnenosť niektorých opatrení, ich negatívny vplyv na podnikateľskú sféru a v súvislosti s ich urýchlenným prijímaním na chýbajúcu odbornú analýzu dopadov týchto opatrení na podnikateľské subjekty a v konečnom dôsledku aj na život občanov. Príspevok je čiastkovým výstupom riešenia projektu KEGA č. 015TUKE-4/2013 Príprava predmetu Základy podnikateľských zručností pre neekonómov.

Kľúčové slová

podnikateľské prostredie, index vnímania konkurencie, svetová ekonomika, finančná kríza

Použitá literatúra

- [1] OBADI, S. M. a kolektív : Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Spomalenie rastu a vysoká nezamestnanosť. Bratislava, 2011, 261 s. ISBN 978-80-7144-185-4
- [2] OBADI, S. M. a kolektív : Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Medzi stagnáciou a oživením, Bratislava, 2012, 347 s. ISBN 978-80-7144-197-7
- [3] MORVAY, K. a kolektív : Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2011 a výhľad do roku 2013. Bratislava, 2012, 145 s. ISBN 987-80-7144-196-0
- [4] MARČANOVÁ, M. - ODOR, L.: Efektívnosť daňového zaťaženia v SR. ISSN: 1337-5830 Národná banka Slovenska, [http://www.nbs.sk/Imricha Karvaša 1813 25 Bratislava](http://www.nbs.sk/Imricha%20Karvaša%201813%2025%20Bratislava)
<http://finance.gov.sk/>

www.alianciapas.sk

www.transparency.org

www.creditwritedowns.com/

Kontaktná adresa

Doc. Ing. Katarína Čulková, PhD.

BERG Fakulta, Ústav podnikania a manažmentu, PK 19,
04001 Košice

e-mail: katarina.culkova@tuke.sk

Doc. Ing. Erik Weiss, PhD.

Fakulta BERG, Ústav geoturizmu, Némcovej 32, 040 01 Košice

e-mail: erik.weiss@tuke.sk

Doc. PhDr. Mária Antošová, PhD.

BERG Fakulta, Ústav podnikania a manažmentu, PK 19,
04001 Košice

e-mail: maria.antosova@tuke.sk

Doc. Ing. Roland Weiss, PhD.

Fakulta BERG, Ústav geoturizmu, Némcovej 32, 040 01 Košice

e-mail: roland.weiss@tuke.sk